

ΟΠΛΑ ΑΡΗΙΑ ΑΥΤΟΜΑΤΑ*

Μ

ήπως νομίζετε πως ο όρος «αυτόματο όπλο» είναι σημερινός; Κάνετε λάθος – και μάλιστα μέγα. Ο Ηρόδοτος, πράγματι, υπήρξε σαφής (8. 37). Καθώς οι Πέρσες, το καλοκαίρι του 480 π.Χ., κατέβαιναν, με τη βοήθεια των Θεσσαλών, προς τη νότια Ελλάδα, κατέκλυσαν τη Δρυοπίδα, παραδοσιακή κοιτίδα των Δωριέων. Από εκεί εισέβαλαν στη Φωκίδα, καταστρέφοντας, εννοείται, τις καλλιέργειες και «καίγοντας τις πόλεις και τους ναούς». Στη συνέχεια, μετά τη δήωση της όλης περιοχής, ο στρατός του Ξέρξη διαιρέθηκε σε δύο τμήματα: Το ένα, το μεγαλύτερο, προέλασε στη Βοιωτία και από εκεί στην Αττική. Το άλλο όμως στράφηκε προς τους Δελφούς, με σκοπό να καταλάβει το Μαντείο και να λεηλατήσει τα εκεί πλουσιότατα αναθήματα. Η επιχείρηση φαινόταν εύκολη, μα η εξέλιξη της ταχύτατα απέδειξε ότι όχι μόνο ευχερής δεν ήταν αλλά ούτε καν πραγματοποιήσιμη. Και αυτό, διότι τα πράγματα εξελίχθηκαν ως εξής...

Όπως ήταν φυσικό, οι κάτοικοι, μαθαίνοντας την προσέγγιση του περσικού στρατεύματος, φοβήθηκαν πολύ και, συνακολούθως, ρώτησαν το Μαντείο τι έπρεπε να γίνει, ώστε να διασωθούν από τους εισβολείς τα 'καθαγιασμένα πράγματα' (= αφιερώματα σε θεούς και λατρευτικά σκεύη). Ήταν σωστό να παραχωθούν στη γη ή, μήπως, θα ήταν καλλίτερα να μεταφερθούν σε άλλο τόπο, όπου οι Πέρσες δεν θα μπορούσαν να φτάσουν;

Η απάντηση υπήρξε παράδοση – ή, μάλλον, εκπληκτική: Ο «θεός» (=Απόλλων) με το στόμα ιερέως τους διευκρίνισε ότι ήταν σε θέση να προστατεύσει τα «δικά του πράγματα» και, κατά συνέπεια, οι κάτοικοι των Δελφών καλό θα ήταν να ασχοληθούν μόνο με τον εαυτό, τις οικογένειές τους και τις περιουσίες τους.

Αυτό και έγινε: τα γυνακόπαιδα των αυτοχθόνων κατέφυγαν στη βόρεια Πελοπόννησο, ενώ οι περισσότεροι άνδρες ανέβηκαν στις βουνοκορφές του Παρνασσού και έκρυψαν την κινητή τους περιουσία στο περίφημο Κωρύκιον άντρον. Άλλοι, τέλος, προτίμησαν να αποσυρθούν στην Άμφισσα. Στο Μαντείο των Δελφών, παράλληλα, έμεινε μόνο ένας ιερέας, ο Ακίρατος, ο οποίος είχε

αναλάβει την ερμηνεία και πραγματοποίηση των κελευσμάτων του θεού Απόλλωνος. Μόλις λοιπόν οι Πέρσες προσέγγισαν τις παρυφές του ιερού χώρου (συγκεκριμένα στο ιερό της Προναίας Αθηνάς), εμφανίστηκαν, ακριβώς μπροστά στο Μαντείο, όπλα αυτόματα (= που κινούνταν μόνα τους) τα οποία έως τότε ήταν κρυμμένα στα άδυτα του ναού και δεν επιτρεπόταν σε κανένα ανθρώπινο χέρι να τα αγγίξει. Και αμέσως μετά, άρχισαν να πέφτουν «πάνω στους βαρβάρους» κεραυνοί και μεγάλοι βράχοι από τα ψηλά του Παρνασσού, ενώ παράλληλα «μεγάλη βοή» ακουγόταν ακριβώς μέσα από το ιερό της Αθηνάς Προναίας.

Οι Πέρσες πανικοβλήθηκαν, οπισθοχώρησαν και, αφήνοντας πίσω τους πλήθος νεκρών, κατέφυγαν στη Βοιωτία όπου και ενώθηκαν με την κύρια δύναμη του στρατού του Ξέρξη. Σύμφωνα, πάντως, με μαρτυρίες αυτών που διασώθηκαν, καθώς φεύγανε τρέχοντας από την περιοχή των Δελφών, τους είχαν πάρει από πίσω δύο άντρες «υπερφυσικού μεγέθους» (=γίγαντες), που σφάζανε ανελέητα όσους από τους εισβολείς έπιαναν. (Ηρόδοτος, 8.38.)

Επρόκειτο, με λίγα λόγια, για τέρας (= θαύμα), χάρη στο οποίο σώθηκε όχι μόνο το ιερό αλλά και ολόκληρη η περιοχή των Δελφών. Δεν υπήρξε όμως το μόνο που έγινε τότε.

***

Η ναυμαχία της Σαλαμίνας, που έγινε τον Σεπτέμβριο εκείνης της «τρομερής χρονιάς», 480 π.Χ., γενικώς αποδίδεται στην ευφυΐα του Θεμιστοκλέους, στη ναυτική ισχύ και ικανότητα των Αθηναίων και γενικώς των Ελλήνων καθώς και, βέβαια, στη γενναιότητα αυτών των τελευταίων. Υπάρχει όμως μαρτυρία που, όπως και να γίνει, δημιουργεί προβληματισμό (Πλουτάρχου, Θεμιστοκλής, 15). Καθώς, πράγματι, η τριήρης των Αμεινίου και Σωκλέους, Αθηναίων, έπεσε πάνω στο πλοίο του Αριαμένους, αδελφού του Ξέρξη και ναυάρχου των Περσών, συνέβη άλλο τέρας στην ευρύτερη περιοχή: Στην Ελευ-

“ Μόλις λοιπόν οι Πέρσες προσέγγισαν τις παρυφές του ιερού χώρου εμφανίστηκαν, ακριβώς μπροστά στο Μαντείο, όπλα αυτόματα (= που κινούνταν μόνα τους) τα οποία έως τότε ήτανε κρυμμένα στα άδυτα του ναού και δεν επιτρεπόταν σε κανένα ανθρώπινο χέρι να τα αγγίξει ”

σίνα φάνηκε λάμψη μεγάλη, ενώ ταυτόχρονα ισχυρή βοή ακούστηκε από το Θριάσιο πεδίο (την πεδιάδα μπροστά από αυτήν). Και τελικά, κάτι σαν «σύννεφο» σηκώθηκε, μετά χαμήλωσε και τελικώς έπεσε «πάνω στα καράβια». Παράλληλα, εμφανίστηκαν «φαντάσματα και είδωλα ανθρώπων οπλισμένων», που παρωθούσαν τους Έλληνες στη μάχη και τους προανήγγελλαν τον θρίαμβό τους.

Και πράγματι, μετά από το τέρας αυτό, ως γνωστόν, η νίκη δεν άργησε να έρθει. «Πρώτος... κυριεύσε [βαρβαρικό] σκάφος ο Λυκομήδης, τριήραρχος Αθηναίος» ο οποίος απέκοψε τα παράσημα (= εμβλήματα του περσικού πλοίου) και τα αφιέρωσε στον Απόλλωνα. (Πλουτάρχου, Θεμιστοκλής, 15.)

Η λάμψη, η βοή και το νέφος που έπεσε πάνω στα καράβια (τα περσικά εξυπακούεται) ανακαλούν στον νου του σημερινού αναγνώστη βλήματα που ρίχνονται με σύστημα πυραυλικό. Επιπλέον, τα φάσματα των ενόπλων που εγκαρδίωναν τους Έλληνες μπορούν να συσχετιστούν όχι μόνο με τους «γίγαντες» που κατέκοψαν τους Πέρσες στους Δελφούς αλλά μα και με άλλες εικόνες λίγο-πολύ κοινές στην αρχαία και μεσαιωνική ελληνική γραμματεία.

Τι συμβαίνει; Μήπως στα μεγάλα ιερά της Αρχαίας Ελλάδας φυλασσόταν γνώση προσιτή μόνο σε λίγους, μνημένους κατά κανόνα, και της οποίας γινόταν χρήση αποκλειστικώς σε καταστάσεις «οριακές» (= χρονικές περιόδους μεγάλου κινδύνου ή, έστω, μεγάλων επιτευγμάτων); Πράγματι, η –εκπληκτική στη σύντομη διάρκειά της– εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου μόνο έτσι μπορεί να ερμηνευθεί αποτελεσματικώς. Επανειλημμένως, στην αφήγηση των

κατορθωμάτων αυτού του τελευταίου γίνεται λόγος για μηχανάς (= πολιορκητικά μηχανήματα), στρατιωτικό σώμα ειδικό για τη φύλαξη και μεταφορά των μηχανών αυτών καθώς και για μηχανοποιούς (= μηχανικούς) που ήτανε ικανοί να κατασκευάζουν τέτοια μηχανήματα και επί τόπου. (Αρριανού, Ανάβασις Αλεξάνδρου, 1.23.5 και 2.26.2.) Τι ήτανε τα μηχανήματα αυτά; Τι επιπέδου γνώσεις κατείχαν οι μηχανοποιοί, ώστε παντού και πάντοτε να είναι σε θέση να κατασκευάζουν τις σε κάθε περίπτωση κατάλληλες πολιορκητικές μηχανές; Πώς, επιπλέον, ο στρατός του Αλεξάνδρου μπορούσε ταχύτατα να ανεγείρει προχώματα και τείχη, πάνω στα οποία στήνονταν τα εν λόγω μηχανήματα, ώστε δραστηκώς να αυξάνεται η βλητική τους δύναμη; (Αρριανού, Ανάβασις Αλεξάνδρου, 2.26.3.) Ποιοι, τέλος, είχανε προσδώσει στον Βασιλιά της Μακεδονίας και αρχιστράτηγο των Ελλήνων τη συνακόλουθη τεχνογνωσία;

Όλα αυτά συνθέτουν πρόβλημα που ακόμη περιμένει τη λύση του. Ενώ, πράγματι, γνωρίζουμε σχεδόν τα πάντα για τα πολιορκητικά μηχανήματα των Ρωμαίων και, ακόμα, των Βυζαντινών, για τα «αυτόματα όπλα» και τις πολιορκητικές μηχανές των Αρχαίων Ελλήνων δεν ξέρουμε σχεδόν τίποτα. Και η άγνοια αυτή οπωσδήποτε αποτελεί επιστημονικό μέτωπο που πρέπει κάποια στιγμή να ενεργοποιηθεί.

Αλλά η ενεργοποίηση αυτή, βέβαια, είναι μια τελείως διαφορετική ιστορία...]

*Αρήια, εκ του Άρεως, του θεού του πολέμου.